

Nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare

Förslag på utveckling av verksamhet vid Socialstyrelsen

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges.
För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också
tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till
alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2022-6-7968
Publicerad www.socialstyrelsen.se, juni 2022

Förord

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att analysera och lämna förslag på hur en nationell samordning och kunskapsutveckling gällande det återfallsförebyggande arbetet med personer som utsätter närstående för våld kan utvecklas inom myndigheten (A2021/02083).

Uppdraget utgör en del av åtgärderna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Strategin lyfter bland annat att insatserna för våldsutövare är ett eftersatt område. Uppdraget har även sin bakgrund i betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld som överlämnades 2018 (SOU 2018:37). I den föreslogs att Socialstyrelsen var en lämplig myndighet för att inrätta ett centrum för samordning av kunskapsutveckling kring förändringsarbetet med våldsutövare.

I den här rapporten redovisar Socialstyrelsen ett förslag till regeringen på hur myndigheten kan stärka arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor med ett nationellt ansvar att samordna, stärka och utveckla arbetet med att identifiera, utveckla och utvärdera metoder för att upptäcka, bedöma och behandla personer som utövar våld i nära relationer.

Rapporten har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av Mariana Dufort, Frida Fröberg och Per Arne Håkansson, forskare på enheten för kunskapsutveckling. Flera medarbetare vid myndigheten samt representanter från andra myndigheter och externa aktörer har bidragit i arbetet. Ansvarig enhetschef har varit Johanna Kumlin.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
1. Uppdraget	9
Uppdragets genomförande	9
Begreppen våldsutövare och närstående	10
Utgångspunkter och perspektiv av betydelse	10
2. Förslagen i SOU 2018:37 Att bryta ett våldsamt beteende	12
Kartläggning av praktik och forskning – uppföljning, utvärdering och forskning	12
Metodutveckling	12
Ackreditering	13
Modell för mottagningsverksamheter	13
Kunskapsspridning och implementering – utbildning och kompetensstöd	13
Samordning och samverkan	13
Riktlinjer för sekretess och informationsutbyte	14
Nationell telefonlinje för våldsutövare	14
3. Socialstyrelsens roll och uppdrag	15
Socialstyrelsens roll i arbetet med den nationella strategin	15
Socialstyrelsens arbete mot våld	15
4. Synpunkter från andra aktörer	18
Övergripande synpunkter	18
Viktiga frågor att beakta	19
Särskilda utmaningar i arbetet med våldsutövare	19
Behoven av kunskapsutveckling	19
5. Socialstyrelsens förslag om nationell samordning och kunskapsutveckling	22
Utgångspunkter för förslaget om verksamhetens arbete	22
Kunskapsutveckling	23
Kartlägga kunskap – identifiera kunskapsbehov	24
Sammanställa bästa tillgängliga kunskap	24
Ge rekommendationer	24
Utvärdera metoder och arbetsformer	25
Utveckla metoder och arbetsformer	25
Ackreditering	25
Modell för mottagningsverksamheter	26

Kunskapsspridning	26
Förvalta kunskapsstöd, författningar och metoder.....	26
Kunskapsspridning via etablerade kanaler och nätverk	26
Implementering, utbildning och kompetensstöd	28
Nationell samordning	28
En struktur för samarbete i arbetsgrupper.....	29
Riktlinjer för sekretess och informationsutbyte	29
Samordning genom befintliga strukturer.....	29
Samverkan med forskarsamhället	30
Förutsättningar för en nationell telefonlinje	31
Organisering av stödtelefon för våldsutövare	31
Driften på lång sikt	32
Socialstyrelsens bedömning av förutsättningarna	32
Uppbyggnad av kunskapsutveckling och samordning de första åren ..	32
6. Konsekvenser och kostnader för Socialstyrelsen.....	34
Ett uppdrag i enlighet med myndighetens instruktion.....	34
Socialstyrelsens strategiska inriktning.....	34
Främja samordning och ett helhetsperspektiv – motverka stuprör.....	35
Prioritering utifrån tilldelad budgetram	35
Referenser	37
Bilaga 1. Förslagen i SOU 2018:37 och Socialstyrelsens förslag.....	39

Sammanfattning

På uppdrag av regeringen lämnar Socialstyrelsen här förslag på hur myndigheten kan utveckla och stärka arbetet med att stoppa våld mot närstående med en nationell samordning och förstärkt kunskapsutveckling av det återfallsförebyggande arbetet med personer som utsätter närstående för våld. Utgångspunkten är förslag som lämnades av utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37).

Målet är att våldet ska upphöra. Socialstyrelsen föreslår att myndighetens arbete som rör insatser till våldsutövare utgår från ett helhetsperspektiv där insatserna samordnas mellan flera aktörer, som socialtjänst, hälso- och sjukvård, tandvård, polismyndigheten och kriminalvård. Vidare föreslår Socialstyrelsen att fokuset i arbetet läggs på våldsutövarens eget ansvar att förändra sitt beteende. Dock är det fortsatt av yttersta vikt att de närståendes, inklusive barns, skydd och säkerhet har hög prioritet.

Socialstyrelsen föreslår att myndighetens arbete med en nationell samordning och förstärkt arbete med kunskapsutveckling fokuserar på följande områden:

- Omvärlds- och kunskapsbevakning
- Kunskapsutveckling om metoder och arbetsformer
- Kunskapsspridning och stöd till implementering
- Samordning och samverkan

Socialstyrelsens förslag inbegriper att när det är ändamålsenligt, ska arbetet med våldsutövare knytas an till det pågående arbetet med våld i nära relationer både internt såväl som externt. Nya samarbetsformer och strukturer kommer också behöva byggas upp framförallt för att skapa bryggor mellan nationell och regional/lokal nivå avseende kunskaps- och metodutveckling.

Utveckling av myndighetens verksamhet i fråga föreslås ske i flera steg. Under verksamhetens första år tar myndigheten fram en modell för och påbörjar en strukturerad omvärlds- och kunskapsbevakning. Socialstyrelsen arbetar då även fram strukturer för kunskapsspridning och samordning samt planerar och påbörjar långsiktiga kunskaps- och metodutvecklingsprojekt. Spridning av redan sammanställd och framtagna bästa tillgängliga kunskap kan påbörjas. Under andra året kan arbetet vara mer utåtriktat med kunskapsspridning, samordning och samverkan/samarbeten. Det långsiktiga arbetet med kunskaps- och metodutveckling pågår parallellt. Under år tre till fem kan resultat från de första långsiktiga kunskaps- och metodutvecklingsprojekten vara redo för spridning och stöd för implementering kan initieras. Budgetramen för verksamheten bör därmed anpassas efter en stärkning av myndighetens arbete i fråga etappvis.

Socialstyrelsens ser att myndigheten ska utgöra ett nav för aktuell kunskap om, samt bidra till en ökad samordning av, det återfallsförebyggande arbete med personer som utsätter närstående för våld. Förslaget om stärkt verksamhet kring arbetet med våldsutövare är i enlighet med Socialstyrelsen

instruktion samt kan inordnas i myndighetens ordinarie organisationsstruktur för att skapa goda förutsättningar att få med myndighetens alla verktyg i arbete med att stödja och styra med kunskap på området.

1. Uppdraget

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att analysera och lämna förslag på hur en nationell samordning och kunskapsutveckling avseende återfallsförebyggande arbete med personer som utsätter närstående för våld kan utvecklas inom myndigheten (A2021/02083).

Uppdraget ingår i arbetet med att genomföra regeringens strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, och då särskilt målsättning 1 om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld (skr. 2016/17:10). Socialstyrelsens generella roll beträffande kunskaps-, metod- och regelutveckling samt framtagande av statistik inom socialtjänst och hälso- och sjukvård är bakgrunden till att myndigheten har fått uppdraget. Regeringen betonar i uppdraget att det är viktigt att regioner och kommuner får stöd från nationell nivå att kunna omhänderta de lagändringar som trädde ikraft den 1 augusti 2021, bl.a. bestämmelsen i 5 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, om att socialnämnden ska verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

I uppdraget ingår att analysera hur det förslag om ett centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare som beskrivs i betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) kan omhändertas.

Socialstyrelsen ska också presentera en ekonomisk konsekvensanalys och en beskrivning av konsekvenserna för befintlig verksamhet om myndigheten får ett samordnings- och kunskapsutvecklingsuppdrag.

Sammanfattningsvis är uppdraget att:

1. ta fram förslag på hur myndigheten kan utveckla nationell samordning och kunskapsutveckling avseende återfallsförebyggande arbete med våldsutövare mot närstående
2. beskriva kostnader och konsekvenserna för befintlig verksamhet med förslaget i punkt 1.

Uppdragets genomförande

Uppdraget har genomförts dels genom att analysera förslagen i SOU 2018:37, dels genom att inhämta synpunkter och erfarenheter från externa aktörer som arbetar med våld i nära relationer, våldsutövare eller närliggande områden. Ny kunskap som tillkommit efter maj 2018 liksom annat arbete som pågår och planeras inom den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har också vägts in i analysen.

Förslagen i denna redovisning utgår från Socialstyrelsens generella uppdrag avseende statlig styrning med kunskap som följer av Socialstyrelsens

instruktion och från myndighetens särskilda roll i genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Begreppen våldsutövare och närstående

Begreppen våldsutövare och närstående har inte en enhetlig rättslig definition och termerna anhörig och närstående används inte konsekvent i lagtexterna. Mot bakgrund av hur uppdraget till Socialstyrelsen är formulerat och hur begreppen våldsutövare och närstående ska förstås i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och i lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, bedömer Socialstyrelsen att det nationella samordnings- och kunskapsutvecklingsuppdraget bör inkludera återfallsförebyggande arbete riktat mot alla personer som utövar våld, oavsett könstillhörighet.

Vidare bedömer Socialstyrelsen att med begreppet närstående avses samma krets av personer som omfattas av begreppet i 5 kap. 11 a § SoL, det vill säga

- nuvarande eller tidigare make, sambo, pojk- eller flickvän,
- personer som våldsutövaren har ett mer fast och varaktigt förhållande till, som t.ex. föräldrar och fosterföräldrar, mor- och farföräldrar, mostrar och fastrar, syskon, barn och barnbarn.

Det innebär att det nationella samordnings- och kunskapsutvecklingsuppdraget inkluderar återfallsförebyggande arbete riktat mot alla personer, oavsett könstillhörighet, som utövar våld mot närstående, dvs. även samkönade relationer, våld mot barn och våld i andra familje- och släktrationer. Det innebär även att utövare av hedersrelaterat våld och förtryck omfattas när den utsatta är en närstående person. Det finns dock även utövare av hedersrelaterat våld och förtryck som inte är närstående till den utsatta. Detsamma gäller människohandel och prostitution. Om den som utövar våldet och den utsatta är närstående till varandra ingår även detta våld i uppdraget.

Utgångspunkter och perspektiv av betydelse

En central utgångspunkt är den *nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* (skr. 2016/17:10), liksom flera av de *globala målen i Agenda 2030*, bland andra: mål 3 (om ett hälsosamt liv och välbefinnande), mål 5 (att uppnå jämställdhet och flickors och kvinnors egenmakt), mål 10 (minskad ojämlikhet i samhället) och mål 16 (ett rättvist, fredligt och inkluderande samhälle).

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har betydelse för uppdraget i sin helhet, bland annat i artikel 6 (barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling), artikel 19 (barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig

behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp), samt artikel 34 (barn ska skyddas från alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp).

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) har även betydelse för uppdraget, såsom artikel 16 (Förebyggande ingripanden och behandlingsprogram) som anger t ex att parterna ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att inrätta eller stödja program som syftar till att förövara som har utövat våld i hemmet ska lära sig att inte bete sig våldsamt i mellanmännsliga relationer i avsikt att förebygga ytterligare våld och förändra ett våldsamt beteendemönster.

Uppdraget har även kopplats till andra perspektiv och arbeten som sker inom myndigheten gällande *ANDTS, psykisk ohälsa och HBTQI*.

2. Förslagen i SOU 2018:37 Att bryta ett våldsamt beteende

Enligt uppdraget ska Socialstyrelsen analysera hur det förslag om ett centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare som beskrivs i betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) kan omhändertas. Nedan följer en sammanfattning av förslagen i betänkandet organiserade enligt följande kategorier; kartläggning av praktik och forskning, metodutveckling, ackreditering, modell för mottagningsverksamheter, kunskapsspridning och implementering, samordning och samverkan, Riktlinjer för sekretess och informationsutbyte samt nationell telefonlinje.

Kartläggning av praktik och forskning – uppföljning, utvärdering och forskning

Socialstyrelsen ska följa utvecklingen i fråga om både förekomsten av våld i nära relationer och arbetet mot våldet och dess konsekvenser. Det ska Socialstyrelsen göra genom att sammanställa och analysera statistik som samlas in och kartläggningar som görs av myndigheten och andra. Socialstyrelsen ska följa forskningen på området både nationellt och internationellt samt inhämta kunskap från praktiken via kartläggningar och uppföljningar. I uppföljningen av det praktiska arbetet bör bland annat det verktyg användas som Socialstyrelsen har utvecklat för lokal, individbaserad systematisk uppföljning (SUV).

Metodutveckling

Socialstyrelsen ska ha huvudansvar för att identifiera och utveckla metoder för att upptäcka, bedöma och behandla våldsutövande i nära relationer. Socialstyrelsen ska vidare ta fram kunskapsstöd, vägledningar och rekommendationer för flera olika typer av arbete med våldsutövare: hur de ska identifieras, hur risk för våld och behov av behandling ska bedömas och hur insatser och behandling ska genomföras. Det ska ske genom att Socialstyrelsen får ett nationellt huvudansvar för att identifiera, undersöka, utveckla och utvärdera svenska och internationella metoder.

Socialstyrelsen ska utvärdera metoder som används i arbetet med våldsutövare samt samarbeta med lärosäten för att främja långsiktig utbildning och forskning.

Till uppgifterna ska även höra att förvalta de behandlingsmetoder som har utvecklats. Arbetet ska utföras i samarbete med Kriminalvården och Rättsmedicinalverket (RMV).

Ackreditering

Socialstyrelsen ska tillsammans med Kriminalvården undersöka förutsättningarna för en ordning där både behandlingsprogram och behandlingsverksamheter granskas och godkänns. Ordningen ska syfta till att behandlingen bedrivs professionellt, att den bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet och att säkerheten för våldsutsatta och barn värnas. Socialstyrelsen bör också utreda om det finns behov av att införa tillståndsplikt för behandlingsverksamheter.

Modell för mottagningsverksamheter

Socialstyrelsen ska ta fram en modell för samlokalisering och integrering av mottagningar för våldsutövare, våldsutsatta och barn som upplevt våld. Förutom insatser mot våld och våldets konsekvenser ska mottagningarna erbjuda behandling för missbruk. De ska drivas i samverkan mellan regioner och kommuner, och modellen ska tas fram i samråd med SKR och andra relevanta aktörer. Utredaren ansåg också att regeringen bör överväga om Socialstyrelsen ska lämna statsbidrag till regioner och kommuner som inrättar mottagningar enligt modellen.

Kunskapsspridning och implementering – utbildning och kompetensstöd

Socialstyrelsen ska inventera befintliga utbildningar som rör våldsutövare och analysera hur de kan förbättras och samordnas. När Socialstyrelsen har lämnat rekommendationer om behandlingsmetoder för våldsutövare, bör Socialstyrelsen verka för att utbildningar av behandlare överensstämmer med rekommendationerna. Socialstyrelsen ska också ansvara för att erbjuda utbildning i de metoder som har godkänts enligt förslaget om en ordning för godkännande. Dessutom bör Socialstyrelsen tillsammans med Kriminalvården undersöka hur utbildningar av behandlare kan utvecklas och om det går att samordna Kriminalvårdens utbildning med annan utbildning av behandlare, av såväl dömda som icke-dömda våldsutövare.

Samordning och samverkan

Centrumet ska samordna arbetet med frågor som rör våldsutövare både internt inom Socialstyrelsen men även externt med andra kunskapscentra med inriktning på våld i nära relationer och med myndigheter och organisationer som har kompetens på området.

Enligt utredaren gäller det särskilt myndigheterna Barnafrid, Nationellt centrum för kvinnofrid, Rättsmedicinalverket, Polismyndigheten, Kriminalvården, Åklagarmyndigheten, länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten och Statens Institutionsstyrelse, liksom organisationerna Rikskriscentrum, Union och Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige.

Socialstyrelsen behöver även samarbeta med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket samt med Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Riktlinjer för sekretess och informationsutbyte

Centrum för samordning och kunskapsutveckling bör ges i uppdrag att ta fram verksamhetsspecifika riktlinjer för utbyte av information mellan olika myndigheter när det finns misstanke om våld mot närstående. Centrum för samordning och kunskapsutveckling ska arbeta tillsammans med länsstyrelserna för att erbjuda utbildning om rutiner för informationsutbyte mellan olika myndigheter när det finns ett sådant behov.

Nationell telefonlinje för våldsutövare

Socialstyrelsen ska undersöka förutsättningarna för att inom ramen för kunskapscentrum upprätta en nationell telefonlinje för våldsutövare.

3. Socialstyrelsens roll och uppdrag

Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktionshindrade samt frågor om alkohol och missbruk. I myndighetens uppdrag ingår att styra och stödja med kunskap genom exempelvis föreskrifter och kunskapsstöd.

Socialstyrelsen ska bland annat bidra till att hälso- och sjukvården, inklusive tandvården, och socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, ansvara för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling, arbeta med och ge stöd till metodutveckling samt främja utvecklingen av metoder och arbetsformer i socialt arbete genom forskning, systematisk prövning och värdering av utfall och effekter av insatser. Myndigheten ska även följa forsknings- och utvecklingsarbete av särskild betydelse inom sitt verksamhetsområde samt verka för att sådant arbete kommer till stånd.¹

Socialstyrelsen förfogar över ett flertal verktyg för att kunna utföra sitt uppdrag. Myndigheten sammanställer bästa tillgängliga kunskap i bland annat kunskapsstöd med respektive utan rekommendationer och nationella riktlinjer. Kunskap om metoder i socialt arbete förmedlas även via Metodguiden.se. Socialstyrelsen tar också fram föreskrifter och allmänna råd som reglerar och vägleder verksamheterna i syfte att höja kvaliteten samt öka säkerheten och effektiviteten inom vård och omsorg.

Socialstyrelsens roll i arbetet med den nationella strategin

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Strategin har fyra huvudsakliga målsättningar: 1) ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, 2) förbättrad upptäckt samt starkare skydd och stöd till utsatta, 3) effektiv brottsbekämpning samt 4) förbättrad kunskaps- och metodutveckling. Myndigheten ska stödja utvecklingen av arbete inom vård och omsorg med mäns våld mot kvinnor.

Socialstyrelsens arbete mot våld

Socialstyrelsen ger stöd till arbetet inom vård och omsorg med bästa tillgängliga kunskap för att stoppa våld och förtryck. Personal i hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska ges så bra förutsättningar som möjligt för att förebygga och upptäcka våld och sedan ge det stöd och skydd samt de insatser och den behandling som behövs. Arbetet omfattar våld mot kvinnor och barn, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, könsstympning,

¹ Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen

handel med människor för sexuella ändamål och exploatering samt sex mot ersättning.

Socialstyrelsen gör olika former av kartläggningar och kunskapssammanställningar. Det kan gälla hur arbetet mot våldet och dess konsekvenser bedrivs inom vård och omsorg, eller vad som är bästa tillgängliga kunskap om hur arbetet bör bedrivas. Socialstyrelsen samlar till exempel regelbundet in uppgifter om socialtjänstens arbete mot våld och publicerar dem i Öppna jämförelser (1). När våld i en nära relation har lett till att ett barn har blivit grovt misshandlat eller dödats eller en vuxen har dödats gör Socialstyrelsen i vissa fall skade- och dödsfallsutredningar (2). Syftet med utredningarna är att ge regeringen underlag för beslut om åtgärder som har som mål att förebygga att barn far illa eller att vuxna utsätts för våld eller andra övergrepp. Socialstyrelsen har nyligen gjort kartläggningar av skyddade boenden (3) och vården av flickor och kvinnor som har utsatts för könsstympning (4).

När det gäller våldsutövare har Socialstyrelsen kartlagt den vetenskapliga litteraturen om utvärderingar av både bedömningsmetoder och behandlingsmetoder (5, 6). Kartläggningarna visade att det finns ett visst vetenskapligt stöd för att sex bedömningsmetoder är tillförlitliga och att nio behandlingsmetoder har positiva effekter, men i båda fallen var stödet inte tillräckligt för att någon eller några metoder skulle kunna rekommenderas framför de andra. Kartläggningarna publicerades därför som kunskapsstöd utan rekommendationer.

Längre tillbaka genomförde Socialstyrelsen en effektutvärdering av behandling av våldsutövare (7). Resultaten tydde på att mäns partnervåld minskar när de går i behandling. Det gick dock inte att påvisa några skillnader i resultat mellan olika metoder, och det kunde därför inte heller med säkerhet fastslås att de positiva förändringarna hade sin orsak i behandlingen.

Med utgångspunkt från kartläggningar av praktik och forskning förmedlar Socialstyrelsen bästa tillgängliga kunskap till personal inom vård och omsorg. Socialstyrelsen kan också lämna rekommendationer om hur arbetet bör bedrivas. På Kunskapsguiden.se finns exempelvis utbildningsmaterial om olika typer av våld. Det ska ge personal bättre förutsättningar för att upptäcka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld samt att ge stöd och hjälp (8, 9). Socialstyrelsen har också tagit fram en fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck (10). Den består av en webbutbildning, en lokal utbildning ledd av särskilda utbildare och en utbildning av utbildarna. Tidigare har Socialstyrelsen lämnat rekommendationer om vilka delar av hälso- och sjukvården som rutinmässigt bör ställa frågor om utsatthet för våld (11).

Socialstyrelsen har meddelat föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4), till vilka det också hör en handbok (12). Föreskrifterna, de allmänna råden och handboken revideras under 2022.

För att ge ytterligare stöd till arbetet inom vård och omsorg för att stoppa våld och förtryck tar Socialstyrelsen fram konkreta arbetsverktyg. Sådana verktyg är bedömningsmetoderna FREDA för att upptäcka våld i nära relationer, beskriva det och bedöma riskerna för fortsatt våld (13), intervjun iRiSk för att bedöma barns skyddsbehov och risk för att uppleva våld i familjen eller själv utsättas (14), verktygen SUV för individbaserad systematisk uppföljning av socialtjänstens insatser till både våldsutsatta och våldsutövare (15),

ett bedömningsstöd för att upptäcka och bedöma risk för hedersrelaterat våld och förtryck (16), samt ett verktyg för att beräkna kostnader för insatser mot våld i nära relationer (17).

På uppdrag av Socialstyrelsen har Linköpings universitet utvecklat och utvärderat behandlingsprogrammet IVIN för arbete med våldsutövare. Metoden är främst inriktad på psykiskt våld, och en effektutvärdering visade också positiva resultat för den typen av våld (18). Socialstyrelsen har också tagit fram en manual för så kallad partnerkontakt (19). Det är en metod för att hålla kontakt med partnern och värna dennes säkerhet när en våldsutövare går i behandling.

4. Synpunkter från andra aktörer

I detta uppdrag har Socialstyrelsen hämtat in synpunkter från andra myndigheter, kunskapscentra och organisationer. Vi har haft möten och även fått synpunkter skriftligt och på telefon. Fokus har varit på behov och genomförandet av samordning och kunskapsutveckling.

Vi har även vägt in synpunkter som hämtades in i ett närliggande uppdrag² vid myndigheten, där vägledning till socialtjänsten, hälso- och sjukvården och elevhälsan kring att förebygga bland annat våldsutövande tagits fram. Inom ramen för det uppdraget genomfördes en rad dialogmöten med olika myndigheter, kunskapscentra och organisationer, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och civilsamhället. Socialstyrelsen har dessutom i tidigare uppdrag samlat in kunskap från behandlingsverksamheter (6), som vi också har vägt in i detta uppdrag.

I detta uppdrag har vi hämtat in synpunkter och kunskap från:

- Jämställdhetsmyndigheten
- Polismyndigheten
- Kriminalvården
- Sveriges kommuner och regioner
- Länsstyrelserna
- Ett antal regionala utvecklingsledare för kvinnofrid
- Brottsförebyggande rådet
- Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala Universitet
- Barnafrid, Nationellt kunskapscentrum för våld mot barn vid Linköpings Universitet
- Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Behandlingsverksamheter (exempelvis Manscentrum och ATV Jönköping)
- Riksorganisationen Rikskriscentrum
- Stiftelsen 1000 möjligheter
- Unizon
- Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)

I följande avsnitt sammanfattas de insamlade synpunkterna. Synpunkter som inte berörde det specifika uppdraget har vi utelämnat. Synpunkter som redovisas kan ha framförts från flera eller bara ett par aktörer. Alla aktörer är således inte överens om alla synpunkter som redovisas.

Övergripande synpunkter

Genomgående framförs att det är positivt för arbetet hos kommuner, regioner och andra aktörer om relevant och aktuell kunskap på området samlas och tillgängliggörs. Även samordning är generellt sett positivt för kunskapsutveckling. Några aktörer uttryckte behov av forum för att hitta samarbetspartners i metodutveckling eller kunskapsspridning kring just våldsutövare. Det

² Uppdrag om information och vägledning om det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer (A2021/01538).

finns samtidigt befintliga nätverk för samverkan mot våld. För att inte ta onödiga resurser i anspråk bör samordning kring våldsutövare komma in i dessa strukturer som idag fungerar väl, anser flera. Det finns dock även åsikten att frågorna bör separeras, för att den ena frågan inte ska ta resurser från den andra.

Flera lyfter vikten av att bygga upp strukturen för samordning och kunskapsutveckling i flera steg för att den ska bli långsiktigt hållbar.

Viktiga frågor att beakta

- *Skydd och riskreducering* för våldsutsatta måste vara högt prioriterad inom arbete med våldsutövare. Särskilt då barn är utsatta och när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Men även när den utsatta är vuxen.
- Arbete kring våldsutövare bör utgå från en generell *kunskap om våld*, maktstrukturer och ojämställdhet. Vikten av att betrakta våldsutövande som en *brottslig handling* har också lyfts.
- *Barns rättigheter* behöver beaktas såsom rätten till information, att vara delaktig i beslut som berör barnet och rätten till skydd.
- Våldsutövande kan ha nära koppling till *kriminalitet inom andra områden* och arbetet mot våld lokalt behöver närma sig kommunernas brottsförebyggande arbete.
- I stöd och behandling är det viktigt att beakta *missbruk/beroende och psykisk ohälsa*, som kan öka risken för återfall i våldsutövande.

Särskilda utmaningar i arbetet med våldsutövare

- Ett stort antal aktörer lyfter att en utmaning är att få till *samverkan* mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst, samt även med Polismyndigheten och Frivården.
- *I glesbygd och små kommuner* kan det vara svårt att få resurser till en särskild verksamhet för våldsutövare. Med långa avstånd kan det vara svårt att få våldsutövare att komma till behandling. Det kan saknas möjligheter till kompetensutveckling och handledning i en geografisk närhet.
- Det kan vara *svårt att få våldsutövare att söka behandling*, och det finns behov av stöd kring detta arbete.
- Bristen på kunskap och utvärderade metoder vid *hedersrelaterat våld och förtryck* kan innebära att insatser leder till allvarliga konsekvenser för den utsatta.

Behoven av kunskapsutveckling

Stöd för att identifiera/ upptäcka våldsutövare

Många påtalar behoven av stöd för hälso- och sjukvård och socialtjänst i att identifiera våldsutövare, särskilt stora utmaningar gäller i ärenden med hedersrelaterat våld och förtryck.

Riskbedömningar och säkerhet

Ett område som det framförts behov av kunskapsstöd för är riskbedömningar, men också hur man kan agera i exempelvis socialtjänsten om risken för våld bedöms som hög. En synpunkt är att de riskbedömningsinstrument som finns idag för socialtjänsten behöver utvärderas. En del behandlare uttrycker också att de vill ha mer kunskap om att bedöma risken/ behoven av skydd för de närstående/våldsutsatta då våldsutövaren erbjuds stöd och behandling. Några lyfter också att de saknar kunskap om säkerheten för anställda och patienter/ klienter/ brukare.

Behov av kunskapsstöd för behandling

Genomgående uttrycks ett behov av ökad kunskap om stöd och behandling till våldsutövare i hälso- och sjukvård och socialtjänsten. I detta ingår både kunskap om verksamma kärnkomponenter, processer och arbetssätt men även att utveckla, utvärdera och/eller implementera metoder för behandling. Här lyfts flera av de metoder som används i Sverige idag fram som lämpliga att utveckla, utvärdera och/eller implementera. Det finns också en önskan om tydliga riktlinjer och rekommendationer kring vilka modeller eller metoder man bör arbeta med.

Det har också framförts ett behov av goda, eller lärande, exempel på hur man kan arbeta med våldsutövare, avseende såväl att få kontakt och motivera som att göra bedömning, bedriva förändringsarbete och uppföljning, också på att skapa samverkan på lokal och regional nivå. Det har även uttryckts ett behov av vägledning eller stöd för hela processen eller vårdkedjan.

Uppföljning

En synpunkt är att det är viktigt med stöd från nationellt håll för att följa upp det arbete som bedrivs lokalt.

Utbildning för kommuner

Det finns önskemål om en utbildning på nationell nivå om metoder i arbetet med våldsutövare som kan användas lokalt. Ett förslag som inkommit från extern aktör är att utgå från den norska modellen, där gratis utbildning erbjuds genom att staten uppdrar åt lärosäte att genomföra utbildning och handledning.

Behov av kunskapsutveckling vid våldsutövande mot särskilda grupper

Flera lyfter vikten av särskilda kunskapsstöd kring våldsutövare som själva är och/eller utövar våld mot HBTQI-personer och personer med funktionsnedsättning. Ett annat område med stora behov av kunskapsstöd är våldsutövare vid hedersrelaterat våld och förtryck. Många lyfter att det finns behov av ökad kunskap om insatser när det är ett barn som är utsatt för/ upplever våld eller utsätter andra för våld. Exempelvis uttrycks ett behov av stöd i att bedöma föräldraförmågan hos våldsutövare hos socialtjänsten, och om barns rättigheter vid umgänges-/vårdnadstvister när en vårdnadshavare är våldsutövare.

Missbruk/beroende samt psykisk ohälsa

Det finns behov av särskilt kunskapsstöd när våldsutövaren har samtida missbruk/beroende och/eller psykisk ohälsa, former för att hantera dessa problem samtidigt och hos flera aktörer.

Kunskapsstöd tillgängligt för glesbygdskommuner och regioner

Ett önskemål är att man särskilt satsar på att kunskapsstöd görs tillgängliga oavsett geografi, såsom genom digital handledning, webbstöd och webbutbildningar eller nätverk för behandlare där man kan diskutera och få stöd av varandra.

Samverkan

Ett område som det finns behov av stöd kring är hur olika lokala och regionala aktörer kan samverka kring insatser för våldsutövare. Förutsättningarna för glesbygd/ små kommuner respektive tätort är olika och det kan behövas tas fram olika exempel på hur samverkan kan genomföras. Det har också framförts ett behov av en praktisk vägledning för hur olika aktörer kan dela information och samarbeta med beaktande av rådande sekretesslagstiftning.

5. Socialstyrelsens förslag om nationell samordning och kunskapsutveckling

Socialstyrelsens föreslår en förstärkt verksamhet på myndigheten med nationellt ansvar att samordna, stärka och utveckla arbetet med att identifiera samt utveckla och utvärdera metoder för att upptäcka, bedöma och behandla personer som utövar våld i nära relationer.

I SOU 2018:37 föreslås att Socialstyrelsen inrättar ett centrum för nationell samordning och kunskapsutveckling gällande det återfallsförebyggande arbetet med personer som utsätter närstående för våld. Socialstyrelsen var i remissvaret³ positiva till förslaget om en nationell samordning och kunskapsutveckling men ville själv föreslå hur detta arbete ska organiseras på myndigheten. Socialstyrelsen har många uppdrag som rör området våld i nära relationer och arbetet bedrivs i hela myndigheten på olika sätt. Ett kunskapscentrum som fokuserar på arbetet med våldsutövare i nära relationer bedöms riskera utgöra ett hinder för eventuella synergier med andra uppdrag som rör exempelvis våldsutsatta i nära relationer eller andra angränsande uppdrag.

I stället föreslås en förstärkning och utveckling av det återfallsförebyggande arbetet med våldsutövare på myndigheten i form av en verksamhet som bättre samordnar arbetet med att identifiera, utveckla och utvärdera metoder och arbetsformer för att upptäcka, bedöma och behandla personer som utövar våld i nära relationer. Förslaget är i enlighet med Socialstyrelsens instruktion och bidrar till en helhetssyn och en förstärkning av Socialstyrelsens befintliga arbete på området. Se vidare kapitel 6 för en mer ingående beskrivning av Socialstyrelsens avvägningar och förslag gällande organisation och budget.

Utgångspunkter för förslaget om verksamhetens arbete

Det främsta målet för Socialstyrelsens arbete i frågor som rör personer som utövar våld mot närstående är detsamma som för allt arbete som rör våld – att våldet ska upphöra. Socialstyrelsens förhållningssätt i arbetet med en nationell samordning och kunskapsutveckling ska grunda sig på följande perspektiv:

- *Våldsutövaren ska upphöra med våldet.* Fokus för arbetet är att våldsutövaren ska ändra sitt beteende, och inte den/de som är eller har varit utsatta.

³ Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37). Dnr 3.1.19015/2018.

- *De närståendes säkerhet.* I kunskapsutvecklingen kommer verksamheten att väga in de närståendes säkerhet och trygghet kontinuerligt.
- *Barnperspektivet.* Barn kan utsättas för våld på flera sätt, inklusive när de upplever att en närstående blir utsatt. Verksamheten kommer kontinuerligt att väga in barnperspektivet i sitt arbete.
- *Helhetsperspektiv.* Flera aktörer samtidigt kan behöva verka för att personer som utövar våld mot närstående ska ändra sitt beteende, exempelvis hälso- och sjukvård, socialtjänst, Kriminalvården eller Polismyndigheten.

Verksamheten kommer att bidra till målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10), liksom flera av de globala målen i Agenda 2030, bland andra: mål 3 (om ett hälso- och liv och välbefinnande), mål 5 (att uppnå jämställdhet och flickors och kvinnors egenmakt), mål 10 (minskad ojämlikhet i samhället) och mål 16 (ett rättvist, fredligt och inkluderande samhälle).

Utgångspunkten för förslaget om verksamhetens arbete och ansvar är förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen. Socialstyrelsen har ett flertal uppdrag som handlar om styrning med kunskap inom sitt verksamhetsområde, bl.a. att:

- genom kunskapsstöd och föreskrifter bidra till att hälso- och sjukvården och socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet,
- ansvara för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling,
- arbeta med och ge stöd till metodutveckling,
- främja utvecklingen av metoder och arbetsformer i socialt arbete genom forskning, systematisk prövning och värdering av utfall och effekter av insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- följa forsknings- och utvecklingsarbete av särskild betydelse och verka för att sådant arbete kommer till stånd. I enlighet med förslaget ska Socialstyrelsens arbete med att styra med kunskap planeras och utföras i samverkan med andra berörda myndigheter så att den statliga styrningen med kunskap avseende av hälso- och sjukvård och socialtjänst är samordnad.⁴

Kunskapsutveckling

För att arbetet med personer som utövar våld mot närstående ska leda till så bra resultat som möjligt bör det utgå från bästa tillgängliga kunskap. De som arbetar i socialtjänsten och hälso- och sjukvården behöver kunskap om flera olika saker: om vilket våld som utövas mot närstående, hur omfattande det är och vilken karaktär det har, hur vården och omsorgen kan få kontakt med våldsutövare och få möjlighet att arbeta med dem, under vilka omständigheter det är möjligt att tillämpa olika metoder (såsom bedömningsmetoder eller behandlingsmetoder) och arbetsformer⁵ (såsom samverkansformer), vilka

⁴ Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen

⁵ Med arbetsformer avses här det sätt som det klientnära arbetet är organiserat, t ex en samverkansform för upptäck av våld i nära relationer. Metoder avser i denna rapport metoder som används i det klientnära arbetet både vid bedömning och utredning, såsom standardiserade bedömningsmetoder, och metoder för insatser, såsom behandlingsmetoder.

effekter olika metoder och arbetsformer har, även vilka skadliga effekter de riskerar att få, samt hur verkningsfulla metoder ska tillämpas.

Det är Socialstyrelsens uppgift att vid behov sammanställa den kunskap som finns, ta fram kunskap som saknas och bidra till att kunskapen sprids och stödja implementering i vård och omsorg. För att kunna bidra till utveckling av arbetet med våldsutövare behöver Socialstyrelsen dessutom kunskap om vilka som bedriver sådant arbete, på vilket sätt de gör det och vilka resultat det leder till. Bland annat behöver Socialstyrelsen kunskap om brister och förutsättningar i arbetet i vård och omsorg för att kunna styra sitt eget arbete till att göra största möjliga nytta i praktiken. Socialstyrelsen behöver därför identifiera kunskapsbehov, prioritera mellan dem och välja lämpliga metoder för att ta fram och ge stöd till implementering av kunskap.

Kartlägga kunskap – identifiera kunskapsbehov

Socialstyrelsen kommer att identifiera kunskapsbehov genom att hämta information från de verksamma i vård och omsorg, deras patienter och brukare, forskare och andra. Det kan ske både genom redan befintliga nätverk och strukturer för samverkan men även i andra samarbeten och genom att Socialstyrelsen genomför särskilda seminarier, fokusgrupper, intervju- och enkätundersökningar. Socialstyrelsen kommer också att ta tillvara resultat och erfarenheter från kommunernas systematiska uppföljning av arbetet med våldsutövare. Vidare kan även sammanställningar av den vetenskapliga litteraturen bidra till att identifiera kunskapsbehov då dessa kan peka på kunskapsluckor i forskningen.

Sammanställa bästa tillgängliga kunskap

Ett första steg i att tillhandahålla bästa tillgängliga kunskap om en särskild fråga kan vara att göra systematiska sökningar i vetenskaplig litteratur och därefter sammanställa och analysera resultaten. Det kan göras både av Socialstyrelsen och av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) på förslag av Socialstyrelsen eller av regeringen. Socialstyrelsen har nyligen publicerat kunskapsstöd baserade på systematiska sökningar i vetenskaplig litteratur om både bedömningsmetoder och behandlingsmetoder för våldsutövare (5, 6).

Ge rekommendationer

När det finns tillräckligt vetenskapliga stöd för att en metod har bestämda effekter, kan Socialstyrelsen lämna rekommendationer om när metoden bör användas eller inte användas. Det kan göras i kunskapsstöd med rekommendationer eller i nationella riktlinjer. Kunskapsstöden om bedömningsmetoder och behandlingsmetoder som finns idag visade dock att det vetenskapliga stödet inte var tillräckligt för att någon eller några av de identifierade metoderna skulle kunna rekommenderas (5, 6). Det är inte ovanligt att det förhåller sig så med metoder i (psyko)socialt arbete. Det vetenskapliga stödet måste bli starkare innan rekommendationer kan lämnas.

I brist på forskning och säkra forskningsresultat kan Socialstyrelsen använda en särskild metod för att dokumentera beprövad erfarenhet av arbetsmetoder, så kallade konsensusprocesser. Metoden utgörs av en serie anonyma enkäter riktade till praktiker med stor erfarenhet av vissa metoder. Målet är att de ska nå konsensus om metodernas lämplighet i olika situationer.

Utvärdera metoder och arbetsformer

Kunskapen om huruvida metoder och arbetsformer är möjliga att genomföra och vilka resultat eller effekter de har är ofta otillräcklig. När metoder har utvecklats i andra länder är det inte säkert att de fungerar under svenska förhållanden. Det är också vanligt att metodernas effekter inte har studerats tillräckligt.

När kunskap om metoders och arbetsformers genomförbarhet och effekter är otillräcklig, kan Socialstyrelsen genomföra eller ta initiativ till utvärderingar. Metoder som det kan finnas anledning att utvärdera är bland andra metoder för att upptäcka våldsutövare, etablera kontakt med dem och motivera dem till behandling, metoder för riskbedömning och bedömning av behandlingsbehov och mottaglighet för behandling, behandlingsmetoder och deras kärnkomponenter samt partnerkontakt. Exempel på arbetsformer som kan utvärderas är samarbete kring våldsutövare mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, polis, Kriminalvård och andra, liksom samarbete och integrering av verksamheter för våldsutövare och våldsutsatta.

Utveckla metoder och arbetsformer

Nya metoder och arbetsformer behöver utvecklas när kunskapssammanställningar har visat att metoder och arbetsformer saknas för ett visst ändamål, eller utvärderingar har visat att metoder och arbetsformer inte kan genomföras eller inte ger avsedd effekt. Det kan också förhålla sig så, att det finns metoder som används i andra situationer eller i andra länder, men som behöver vidareutvecklas för att kunna användas i arbete med våldsutövare eller under svenska förhållanden.

Med hjälp av kunskapssammanställningar och utvärderingar kan Socialstyrelsen peka på behovet av metodutveckling. För att utveckla nya behandlingsmetoder behövs dock stor praktisk erfarenhet av behandling av våldsutövare. Eftersom Socialstyrelsen inte bedriver behandlingsarbete, kan det vara lämpligare att utvecklingsarbetet i stället genomförs av professionella och forskare som har den erfarenheten, eller i samarbete med dessa. Metodutveckling är också kostsamt och kräver finansiering av det kliniska arbetet (t ex pilotverksamheter) såväl som för utvärdering.

Ackreditering

Enligt förslagen i SOU 2018:37 ska Socialstyrelsen tillsammans med Kriminalvården undersöka förutsättningarna för en ordning där både behandlingsprogram och behandlingsverksamheter granskas och godkänns.

Socialstyrelsen bör också utreda om det finns behov av att införa tillståndsplikt för behandlingsverksamheter.

Socialstyrelsen har inte något förfarande för att godkänna eller ackreditera arbetsmetoder och behandlingsverksamheter och går därför inte vidare med de förslagen i betänkandet Att bryta i ett våldsamt beteende. Socialstyrelsen föreslås i stället arbeta enligt gängse strukturer med att styra med kunskap genom nationella riktlinjer och rekommendationer.

Modell för mottagningsverksamheter

I SOU 2018:37 föreslås att Socialstyrelsen tar fram en modell för samlokalisering och integrering av mottagningar för våldsutövare, våldsutsatta och barn som upplevt våld. I instruktionen för Socialstyrelsens arbete att styra med kunskap (2015:284) ingår inte att styra hur kommuner och regioner organiserar sitt arbete. Socialstyrelsen kan däremot ta fram och sprida lärande exempel och sammanställa kunskap om framgångsrika arbetsformer.

Kunskapsspridning

För att kunskapen ska kunna stärka hälso- och sjukvårdens, tandvårdens och socialtjänstens arbete mot våldet behöver kunskapen tillgängliggöras. Verksamheten kommer att sträva efter att vara ett nav för aktuell kunskap avseende återfallsförebyggande arbete med våldsutövare, såväl forskning som metodutveckling och annan kunskap.

Primärt kommer verksamheten att sprida kunskap till hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten. Kunskapen kommer dock även att vara tillgänglig för andra aktörer som arbetar mot våld eller som söker kunskap i frågan.

Förvalta kunskapsstöd, författningar och metoder

Socialstyrelsen har ansvar för att förvalta sina kunskapsstöd, riktlinjer, författningar, verktyg och metoder. Det innebär administrativt arbete såväl som arbete med att vid behov uppdatera och omarbeta publikationer och annat material för att de ska behålla sin relevans och aktualitet. I förvaltningsarbetet ingår att tillgängliggöra befintligt material genom exempelvis användarstöd. Det kan innebära att verksamheter som tar kontakt med Socialstyrelsen avseende ett visst kunskapsstöd, författning eller metod, ska få tillgång till och stöd i att använda materialet.

Kunskapsspridning via etablerade kanaler och nätverk

Socialstyrelsen har ett flertal etablerade kanaler för kommunikation som kommer att användas även för kunskap om arbete med våldsutövare, bland annat myndighetens websida, podcast, sociala medier och nyhetsbrev samt Kunskapsguiden.se. Därutöver kommer verksamheten att sprida kunskap genom etablerade nätverk, samarbetskonstellationer och intresseorganisationer.

Genom att koordinera kommunikationsinsatser mellan olika uppdrag på myndigheten kan synergieffekter uppstå.

Exempel på befintliga nätverk med mera för att sprida kunskap:

- *Hälso- och sjukvårdsdirektörsnätverket*: Hälso- och sjukvårdsdirektörerna samverkar med regiondirektörerna och påverkar styrgruppen för nationell kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård: SKS.
- *Regiondirektörsnätverket*: Regiondirektörerna samverkar med hälso- och sjukvårdsdirektörsnätverket och påverkar styrgruppen för nationell kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård: SKS.
- *Socialchefsnätverket*: Socialchefsnätverket är ett av vård- och omsorgsavdelningens strategiska chefsnätverk.
- *Styrgruppen för nationell kunskapsstyrning i socialtjänsten (S-KiS)*: en styrgrupp med regionala och lokala ledamöter som är tillsatt av SKR
- *Styrgruppen för nationell kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård (SKS)*: Utgörs av regiondirektörsnätverket och hälso- och sjukvårdsdirektörsnätverket, en representant från SKR och från samtliga sex sjukvårdsregioner.
- *Partnerskapet – stöd för kunskapsstyrning inom socialtjänsten*: SKR, Socialstyrelsen och Regional samverkan och stödstruktur (RSS) samverkar mellan regional och nationell nivå i frågor som rör kunskapsstyrning av socialtjänst och närliggande hälso- och sjukvård.
- *Partnerskapet – stöd för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård*: SKR, Socialstyrelsen och Regional samverkan och stödstruktur (RSS) har en modell för långsiktig samverkan mellan regional och nationell nivå i frågor som rör kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård.
- *Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten (NSK-S)*: Forum på nationell nivå i syfte att utveckla kunskapsstyrning av socialtjänsten. I NSK-S ingår minst en socialchef per län och företrädare för föreningen FoU Valfärd, nätverket för Regionala samverkans- och stödstrukturer, Sveriges Kommuner och Regioner, Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Folkhälsomyndigheten, E-hälsomyndigheten samt Forte.
- *Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS)*: Regionala samverkans- och stödstruktur som verkar på länsnivå, för samverkan och utveckling kring frågor som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård.
- *Nationella nätverk med regionala representanter*: Nationellt nätverk av RSS-representanter som samlas för att stödja samverkan och lärande mellan regional och nationell nivå. SKR samordnar nätverken.
- *Myndighetsgemensamt kompetensstödsnätverk för våld*: En arbetsgrupp inom uppdraget för kompetensstöd för våld mellan Socialstyrelsen, RSS-nätverket för kvinnofrid (SKR), Länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten, NCK, NKT och Barnafrid.
- *Kvinnofridsnätverket*: Ett nationellt nätverk som är öppet för alla som arbetar med kvinnofridsfrågor i kommuner och regioner och organiseras av SKR.

Det kan också finnas/ uppstå behov av andra kanaler eller kommunikationsinsatser förutom de redan nämnda. Det skulle bland annat kunna handla om att sprida kunskap om våldsutövare via särskilda seminarier, nätverk, eller

nyhetsbrev, eller andra behov som befintliga kanaler och insatser inte täcker in. Verksamheten kommer att ha en kontinuerlig dialog med målgrupperna och andra aktörer för att stämma av ifall sådana behov finns och försöka tillgodose dessa så långt det finns förutsättningar för det.

Implementering, utbildning och kompetensstöd

Verksamheten kommer i samarbete med andra relevanta aktörer med uppdrag att sprida kunskap och erbjuda utbildningar, se över hur utbildningar och andra insatser för att sprida kunskap kan utformas och samordnas. Till exempel skulle en arbetsgrupp kunna upprättas kring frågan. I en sådan arbetsgrupp kan det till exempel ingå att ta in särskild kompetens för att hitta lösningar som möter olika behov som finns runt om i landet utifrån tillgänglighet och geografiska utmaningar.

Nationell samordning

Ett av förslagen i SOU 2018:37 var att ett centrum på Socialstyrelsen skulle samordna arbetet med frågor som rör våldsutövare externt med andra kunskapscentra med inriktning på våld i nära relationer och med myndigheter och organisationer som har kompetens på området. I detta avsnitt presenterar Socialstyrelsen förslag på hur en sådan nationell samordning kan utvecklas och drivas från myndigheten. Vi kommer också att beskriva på vilket sätt samarbete och samverkan med forskningsmiljöer kan utvecklas.

I linje med förslaget i SOU 2018:37 är målet att stärka arbetet med att förebygga återfall hos personer som utövar våld mot närstående, genom att myndigheter, kunskapscentra, organisationer och civilsamhället samråder och samarbetar.

Vi föreslår att organisationer på nationell nivå samordnar genomförandet av:

- omvärldsbevakning
- identifiering av samverkans- och samarbetsmöjligheter
- samarbete i framtagande av stöd och kunskapsstöd
- samarbete i metodutveckling
- samarbete i utvärdering
- samordning av kunskapsspridning.

I SOU 2018:37 föreslås ett antal myndigheter, kunskapscentra, organisationer och civilsamhällesorganisationer vars arbete på området Socialstyrelsen bör samordna⁶, som alla arbetar med frågan om våldsutövare eller har kompetens på området eller på annat sätt berörs av frågan. Vi ser att det också kan finnas andra organisationer som också skulle kunna ingå i en samordning, som exempelvis aktörer på området hedersrelaterat våld och förtryck (t ex Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck) eller

⁶ Barnafriid, Nationellt centrum för kvinnofrid, Rättsmedicinalverket, Polismyndigheten, Kriminalvården, Åklagarmyndigheten, länsstyrelsema, Jämställdhetsmyndigheten, Statens Institutionsstyrelse, Rikskriscentrum, Unizon, Roks, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket samt Sveriges kommuner och regioner.

våld i ungas partnerrelationer (t ex Stiftelsen 1000 möjligheter), brottsförebyggande (t ex Brottsförebyggandet rådet) eller skolans område (t ex Skolverket).

Organisationerna kan ha olika behov av att samordna sitt arbete och olika roll att spela i kunskapsutvecklingen och därför föreslås att samordningen genomförs på olika sätt. Samordningsuppgifter som berör konkret samarbete föreslår vi genomförs i mindre arbetsgrupper. När det gäller att fånga upp behov, spridning av information och kunskap och omvärldsbevaka med mera föreslår vi att befintliga nätverk på nationell nivå som berör området våld i nära relationer. Vi beskriver detta mer i kommande avsnitt.

En struktur för samarbete i arbetsgrupper

Verksamheten kommer att ta fram en struktur för samverkan och samarbete kring kunskapsstöd, metodutveckling och kunskapsspridning, i mindre arbetsgrupper. Erfarenheterna från det myndighetsgemensamma uppdraget exempelvis om samordnad kunskapsstyrning psykisk ohälsa (20) visar bland annat att en effektiv samordning bör omsättas i samarbete kring konkreta arbetsuppgifter och att bara de aktörer som kan bidra (utifrån sina uppdrag) ska ingå.

Flera av de myndigheter och kunskapscentra vi har samrått med lyfter vikten av att de får regeringsuppdrag och budget för att kunna samarbeta på området. Vi föreslår därför att verksamheten vid Socialstyrelsen får i uppdrag att bereda ett förslag om en struktur för samordning av kunskapsstöd, metodutveckling och kunskapsspridning med förslag om vilka aktörer som bör ingå och vad deras uppgifter ska utgöras av. Detta förslag kan utgöra underlag för eventuella uppdrag till andra myndigheter från regeringen.

Riktlinjer för sekretess och informationsutbyte

I SOU 2018:37 föreslås centrum för samordning och kunskapsutveckling ta fram verksamhetsspecifika riktlinjer för utbyte av information mellan olika myndigheter när det finns misstanke om våld mot närstående. Verksamheten kan, i samarbete med andra berörda myndigheter, ta fram information om hur informationsutbyte kan ske mellan olika aktörer men bedöms dock inte kunna styra hur andra aktörer bör arbeta. Till exempel skulle en arbetsgrupp kunna upprättas för att ta fram en praktisk vägledning för hur olika aktörer kan dela information och samarbeta med beaktande av rådande sekretesslagstiftning.

Samordning genom befintliga strukturer

Vi föreslår att omvärldsbevakning och att identifiera samverkans- och samsarbetsmöjligheter inledningsvis bedrivs i så stor utsträckning som möjligt genom redan befintliga strukturer för samverkan. Redan idag delar flera aktörer, bland andra Socialstyrelsen, information om våldsutövaruppdrag i dessa strukturer.

Idag finns ett stort antal nätverk och grupper där myndigheter, kunskapscentra och andra aktörer på nationell nivå samverkar om mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Det finns både för- och nackdelar med att inkludera frågor om våldsutövare och utsatta i samma nätverk och grupper. Det är effektivt att utnyttja tillfällena då aktörerna ändå träffas. Det finns också en möjlig vinst i att även aktörer som idag inte arbetar med våldsutövare ingår i dessa nätverk och grupper, och därmed får del av information och kunskap. På så vis kommer frågan om våldsutövare upp på agendan hos fler aktörer. Att flera aspekter lyfts i samma nätverk kan bidra till ett helhetsperspektiv och motverka så kallade ”stuprör”.

Å andra sidan kan det vara viktigt att särskilja på arbetet för att våldet ska upphöra från arbetet med att stödja och hjälpa utsatta personer, för att tydliggöra att de utsatta inte har något ansvar i arbetet med att förändra våldsutövares beteende. Det finns också aktörer i samhället som enbart arbetar med våldsutövare och att förebygga brott och som kan ha intresse av ett forum där dessa frågor är i fokus.

Socialstyrelsen föreslår därför att man *inledningsvis* bygger denna del av samordningen på befintliga nätverk, men att detta kan förändras beroende på behov.

Exempel på befintliga nätverk är:

- *Nationellt nätverk för myndighetssamverkan*: Nationellt Centrum för Kvinnofrid organiserar möten med ett flertal nationella aktörer.
- *Nationellt myndighetsnätverk för frågor rörande hedersrelaterat våld och förtryck*: Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland ansvarar sedan 2011 för ett nationellt myndighetsnätverk för frågor rörande hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympling av flickor och kvinnor.
- *Strategiskt Gd-råd för att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor*: Jämställdhetsmyndigheten bjuder in ett antal generaldirektörer, samt tjänstepersoner hos samma myndigheter vid några tillfällen per år.
- *Sveriges kommuner och regioner* har flera relevanta nätverk. Exempelvis de regionala samverkans- och stödstrukturerna, RSS, med regionala utvecklingsledare inom kvinnofridsområdet. SKR har också ett *kvinnofridsnätverk* som samlar över 400 personer från kommuner och regioner.

Samverkan med forskarsamhället

Verksamheten föreslås också att skapa en struktur för samverkan med och mellan lärosäten, forsknings- och utvecklingsmiljöer (FOU), och andra forskningsorganisationer, för att stärka kunskapsutvecklingen om praktisk forskning på området mellan nationell, regional och lokal nivå. En sådan struktur kan även främja samverkan mellan forskarsamhället och praktiken, civilsamhället, myndigheter och forskningsfinansiärer. Genom att kunskapen från praktisk forskning på området sprids genom de andra

samordningsstrukturerna, ökar möjligheten till att forskningen på området får genomslag i praktiken. Internt på Socialstyrelsen kommer verksamheten för skade- och dödsfallsutredningar kunna ingå i en sådan struktur och ta del av aktuell forskning som kan vara av relevans för arbetet.

Förutsättningar för en nationell telefonlinje

I SOU 2018:37 föreslås som nämnt att Socialstyrelsen ska undersöka förutsättningarna för att inom ramen för ett kunskapscentrum upprätta en nationell telefonlinje för våldsutövare.

Det finns idag redan en upprättad nationell telefonlinje. Idag bedriver stiftelsen Manscentrum i Stockholm på uppdrag av länsstyrelsen telefonlinjen *Välj att sluta*, en stödtelefon för personer som utövar eller riskerar utöva våld mot närstående. Verksamheten startade som en pilot i Stockholm och Malmö under februari år 2019 och blev sedan nationell år 2021. Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att följa arbetet med telefonlinjen samt betala ut statsbidrag.

För att utreda på vilket sätt en nationell telefonlinje kan kopplas till den verksamhet som myndigheten ger förslag på i denna rapport, har Socialstyrelsen tagit avstamp i erfarenheterna så här långt av arbetet med *Välj att sluta*. Myndigheten har också haft kompletterande samtal med länsstyrelsen Stockholm, Manscentrum i Stockholm och andra aktörer med erfarenhet av att driva andra nationella stöddlinjer av olika slag.

Två behov inför den fortsatta driften av linjen *Välj att sluta* har framkommit: 1) En mer effektiv organisering av hur telefonen drivs, 2) Hitta en lämplig aktör som kan driva linjen långsiktigt.

Organisering av stödtelefon för våldsutövare

Socialstyrelsen har lämnat statsbidrag till Länsstyrelsen i Stockholms län för att stödja utvecklingen av en stödtelefon för våldsutövare. Länsstyrelsen har uppdragit åt stiftelsen Manscentrum i Stockholm att driva stödtelefonen och genomföra rådgivningssamtalen. Stödtelefonen *Välj att sluta* startade som en pilotverksamhet men har fått fortsatta bidrag och är numera öppen för samtal från hela landet. Medan Manscentrum har skött det operativa arbetet, hyrt och utrustat en lokal och anställt personal som kan ta emot samtal, har länsstyrelsen ansvarat för strategiska frågor kring verksamheten samt informationspridning och förankringsarbetet.

Efter samtal med både Länsstyrelsen i Stockholms län och Manscentrum har vi konstaterat att organiseringen kring driften och finansiering av stöddlinjen upplevs som ineffektiv. Att både en nationell aktör som Socialstyrelsen, en regional aktör som länsstyrelsen och den operativa verksamheten är inblandade i arbetet riskerar att försvåra möjligheten till beslut och optimering av resursanvändningen. Det framkom inga specifika förslag på hur en effektivisering bäst kan ske men övervägandet att frikoppla den regionala nivån nämndes som ett alternativ nu när stöddlinjen har blivit nationell.

Driften på lång sikt

När Manscentrum initialt fick erbjudandet att driva en stödtelefon för våldsutövare uppfattades uppdraget som tidsbegränsat. I det fortsatta arbetet sågs nuvarande organisering kring driften som tillfällig i väntan på en mer långsiktig lösning.

Socialstyrelsen har haft kompletterande dialoger med olika aktörer för att utreda förutsättningarna för en långsiktig lösning för en stödtelefon för våldsutövare. En myndighet erfor att en mer långsiktig lösning var utbetalning av statsbidrag riktad till någon verksamhet eller genom ansökningsförfarande av statsbidrag. Det är då viktigt att myndigheten kan ställa tydliga kvalitetskrav på verksamheten utifrån exempelvis kompetens och andra förutsättningar som anses nödvändiga för att driva linjen.

Dialog har även förts med andra aktörer som driver nationella stöddlinjer för olika målgrupper och där framkom även förslag på vad som kan vara bra förutsättningar för en stöddlinje för att få genomslag. Ett förslag var möjligheten till anonymitet som anses öka antalet inkomna samtal, vilket gäller stödtelefonen *Välj att sluta* såsom den bedrivs idag. En annan återkommande reflektion var vikten av att organisationen som driver linjen uppfattas som neutral och frikopplad från sådana uppdrag som kan relateras till myndighetsutövande och dylikt.

Socialstyrelsens bedömning av förutsättningarna

En nationell finansiering av stödtelefonen behövs och det krävs en nationell aktör med kunskap på området som administrerar detta. Stödtelefonens verksamhet genererar ny kunskap som behöver tillvaratas i utvecklingen av arbetet med våldsutövare i nära relationer. En nationell verksamhet som samordnar kunskapsutvecklingsarbetet om våldsutövare kan vara en lämplig verksamhet för denna uppgift.

Det behöver dock kunna ställas vissa krav på den verksamhet som ska bedriva stödtelefonen utifrån exempelvis kompetens, informationsdelning och möjlighet till uppföljning, eventuella intressekonflikter i relation till en organisations övriga verksamhet samt kostnader. Bidrag kan då betalas ut direkt till den verksamheten som anses bäst lämpad att bedriva stöddlinjen.

Det bedöms dock vara viktigt att både på kort och långsikt säkra finansiering och drift av stödtelefonen *Välj att sluta*. Under åtminstone år 2022 samt 2023 bedömer Socialstyrelsen att Manscentrum i Stockholm bör fortsätta driften av stödtelefonen *Välj att sluta*. De erfarenheter och den kompetens som stiftelsen har byggt upp kring driften av stödtelefonen behöver tas om hand i den långsiktiga lösningen för stödtelefonen.

Uppbyggnad av kunskapsutveckling och samordning de första åren

Verksamheten med kunskapsutveckling och nationell samordning kommer att byggas upp stegvis under ett antal år. Några arbetsuppgifter kommer att initieras och kan genomföras redan första året, medan andra kommer att

behöva ett längre tidsperspektiv. I tabellen nedan framgår bland annat att utvärdering och utveckling av metoder och arbetsformer är projekt som pågår under flera år innan resultat är färdiga att spridas. Även stöd till implementering och vissa samordningsuppgifter behöver planeras och beredas under första året. Bästa tillgängliga kunskap kommer att spridas från start, men det kommer att finnas mer kunskap att sprida efter några år allteftersom arbetet med kunskapsutveckling fortskrider.

Tabell 1. Uppbyggnad – de första åren

Arbetsuppgifter inom kunskapsutveckling och samordning

Arbetsuppgifter	År 1	År 2	År 3–4	År 5 och framåt
<i>Kunskapsutveckling:</i>				
Kartlägger kunskap & identifierar kunskapsbehov	Modell utvecklas, arbetet påbörjas	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
Sammanställer bästa tillgängliga kunskap	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
Utvärderar / utvecklar metoder och arbetsformer	Planeras	Bedrivs	Bedrivs Resultat	Resultat Nya projekt planeras
<i>Kunskapsspridning:</i>				
Sprider kunskap	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
Stöd till implementering, utbildning mm	Planeras	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
<i>Nationell samordning:</i>				
Arbetsgrupper	Beredas (ev. rege- ringsuppdrag till andra myndigheter)	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
Befintliga nätverk	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs
Ev nya nätverk	Behov utvärderas	Initieras ev	Bedrivs ev	Bedrivs ev
Forskningsnätverk	Planeras	Bedrivs	Bedrivs	Bedrivs

6. Konsekvenser och kostnader för Socialstyrelsen

Ett uppdrag i enlighet med myndighetens instruktion

Förslaget om stärkt verksamhet på myndigheten kring arbetet med våldsutövare är i enlighet med Socialstyrelsens instruktion och bidrar till en helhets-syn och en förstärkning av Socialstyrelsens befintliga arbete på området. Socialstyrelsen ser att verksamheten kan bygga på, utveckla såväl som stärka befintliga strukturer som finns internt och externt gällande arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Socialstyrelsen har under en tid haft ett flertal regeringsuppdrag rörande det återfallsförebyggande arbetet med personer som utövar våld mot närstående. Socialstyrelsen bedömer att arbetet skulle gynnas av en stärkt samordning och en mer långsiktighet i arbetet med kunskapsutvecklingen på området. Det behövs en tydligare prioritering bland behov av kunskapsutveckling och en mer samlad kraft kring det faktiska arbetet med att utveckla kunskap om metoder och arbetsformer som kan ge stöd för praktiken i deras arbete med personer som utövar våld mot närstående.

Verksamheten kan fungera som ett nav för kunskapsutveckling av metoder och arbetsformer för det återfallsförebyggande arbetet med personer som utövar våld mot närstående. En sådan verksamhet på Socialstyrelsen kan driva på kunskapsutvecklingen genom både eget kunskapsutvecklingsarbete internt och att verka för andra aktörers arbete på området.

Socialstyrelsen har lång erfarenhet av att verka för och bedriva egen forskning och kunskapsutveckling av metoder och arbetsformer i socialt arbete. Myndigheten verkar idag för en bättre nationell samordning av praktisk forskning och kunskapsutveckling exempelvis i samverkan med FoU-Välfärd och lokala FoU-miljöer. Det senare är något som verksamheten enligt förslag som redovisas i denna rapport kan bygga vidare på och stärka.

Socialstyrelsens strategiska inriktning

Förslaget om verksamheten ligger också i linje med Socialstyrelsens strategiska inriktning för perioden 2021 – 2025. I den betonas bland annat behovet av att samhällets olika aktörer verkar tillsammans för att nå resultat och skapa kraft i arbetet för att uppnå god och jämlik hälsa, vård och omsorg. Det kan handla om samarbete med andra myndigheter, civilsamhällets organisationer, företrädare för olika målgrupper, olika organisationer och internationella organ. Socialstyrelsen arbetar ofta via andra, som exempelvis regioner, kommuner eller professioner, därför är samverkan avgörande för att åstadkomma effekt och nytta för invånarna, som myndigheten ytterst finns till för.

Att arbeta tillsammans utifrån olika kunskapsområden ökar förmågan att se helhetslösningar och att möta välfärdens utmaningar (21).⁷

Främja samordning och ett helhetsperspektiv – motverka stuprör

Socialstyrelsen har ett omfattande och inbördes beroende arbete inom områdena våld i nära relationer (VINR) och hedersrelaterat våld och förtryck (HRV). Därför har Socialstyrelsen förstärkt samordning för att försäkra ett externt och internt helhetsgrepp över området. Bland annat har myndigheten idag en samordnare och ett internt nätverk för arbeten kring våld i nära relationer.

Verksamheten i förslaget behöver integrera sin verksamhet inom ramen för myndighetens interna samordningsstruktur kring VINR och HRV (utöver den externa som har redogjorts för ovan). Det inbegriper både myndighetens mer avgränsade uppdrag och löpande verksamhet inom dessa områden. Arbetet med att samordna arbetet med våldsutövare kan i det avseende förstärka pågående och framtida arbeten på området VINR och HRV genom att inkludera perspektiv på och kunskap om våldsutövare. Detta har också berörts ovan.

Myndighetens arbete med skade- och dödsfallsutredningar kan i systemanalysen dra nytta av exempelvis de forskargrupper som enligt förslaget kommer behöva knytas an till verksamheten.

Samverkan behövs också internt när det inom ramen för den föreslagna verksamheten identifieras behov av att ta fram andra stöd till praktiken, såsom juridiskt stöd, framtagande av kunskapsstöd och liknande. Verksamheten behöver även samordna sitt arbete så att den bygger vidare på myndighetens övriga arbete med föreskrifter, handböcker, öppna jämförelser, etc.

Prioritering utifrån tilldelad budgetram

Det finns stora kunskapsbehov idag gällande det återfallsförebyggande arbetet med våldsutövare. Det har vi också beskrivit ovan. Utveckling och utvärdering av metoder och arbetsformer kräver ett långsiktigt arbete och finansiering. Verksamheten kommer därför behöva göra prioriteringar utifrån en strukturerad kunskaps- och omvärldsbevakning samt i samklang med den budgetram som verksamheten tilldelas. Det omfattar prioritering av utvecklingsarbeten, men också prioritering av vad som kan bedrivas av Socialstyrelsens egen personal respektive vad vi behöver verka för att andra aktörer gör (utanför den föreslagna verksamhetens budgetram).

Budgetförslaget nedan bygger på vad myndigheten bedömer är det lägsta möjliga mot bakgrund av det identifierade behovet av samordning och omvärlds- och kunskapsbevakning, samt för att kunna stärka arbetet med metodutveckling och utvärderingar på myndigheten. Vid större budgetram kan fler metodutvecklings- och utvärderingsarbeten fortlöpa parallellt.

Verksamheten kommer initialt behöva fokusera på att rekrytera, skriva fram en verksamhetsplan med prioritering på kort och lång sikt samt komma

⁷ Socialstyrelsens strategiska inriktning 2021–2025, Socialstyrelsen, 2021.

igång med samordningsarbetet. Arbetet med det aktuella uppdraget har lagt en bra grund för det arbetet. I nästa steg kan arbetet med forskning och kunskapsutveckling komma igång och då krävs även finansiering av andra kostnader än personalkostnader, såsom fördelning av statsbidrag till pilotverksamheter som myndigheten identifierar är lämpliga och eventuellt även bidrag till forskarmiljöer för samforskning, etc.

Sammantaget bedömer Socialstyrelsen att verksamheten behöver en budgetram på minst 6,5 miljoner kronor första året och därefter en långsiktig för-stärkning med ca 10 miljoner kronor årligen.

Budgetförslag för år 1 omfattar:

- Personalkostnader – totalt 6 340 000 kronor/år (ca 700 persondagar, inkl. OH och indirekta kostnader). Kompetensbehov: samordnare/utredare, forskare, jurist, kommunikatör, etc.
- Övriga kostnader – ca 160 000 kronor/år (vetenskapliga experter, spridning, etc).

Budgetförslag för år 2 och framåt omfattar:

- Personalkostnader – totalt 6 340 000 kronor/år (ca 700 persondagar, inkl. OH och indirekta kostnader). Kompetensbehov: samordnare/utredare, forskare, jurist, kommunikatör, etc.
- Övriga kostnader – ca 160 000 kronor/år (vetenskapliga experter, spridning, etc).
- Transfereringar – ca 3 000 000 kronor/år (statsbidrag till pilotverksamheter, FoU-miljöer eller motsvarande forskarmiljöer).

Referenser

1. Socialstyrelsen. Öppna jämförelser 2021 – Våld i nära relationer. 2021.
2. Socialstyrelsen. Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. 2022.
3. Socialstyrelsen. Kartläggning av skyddade boenden i Sverige. 2020.
4. Socialstyrelsen. Inventering av vård för flickor och kvinnor som har varit utsatta för könsstympning. Slutrapport. 2021.
5. Socialstyrelsen. Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård. 2021.
6. Socialstyrelsen. Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer. 2020.
7. Socialstyrelsen. Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering. 2010
8. Socialstyrelsen. Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld. Ett utbildningsmaterial för dig som arbetar inom hälso- och sjukvården och tandvården. 2021.
9. Socialstyrelsen. Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld. Ett utbildningsmaterial för dig som arbetar inom socialtjänsten., 2021.
10. Socialstyrelsen. Fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstympning. 2021.
11. Socialstyrelsen. Att vilja se, vilja veta och att våga fråga. Vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet. 2014.
12. Socialstyrelsen. Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. 2016.
13. Socialstyrelsen. Manual för FREDÅ. Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer. 2014.
14. Eriksson, Maria et al. Införandeår för risk-/skyddsintervju vid våld i familjen. Göteborgs universitet, Ersta Sköndal Bräcke högskola, 2020.
15. Socialstyrelsen. Tillgång till kunskapsstöd för systematisk uppföljning i verksamheter för våldsutsatta och våldsutövare. 2021.
16. Socialstyrelsen. Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård. 2021.
17. Socialstyrelsen. Slutrapport om vägledning för att uppskatta kostnaden av insatser efter våld. 2021.
18. Hesser, H et al. Preventing intimate partner violence via the Internet: A randomized controlled trial of emotion-regulation and conflict-management training for individuals with aggression problems. Clin Psychol Psychother. 2017; 24(5):1163-77.
19. Socialstyrelsen. Manual för arbete med partnerkontakt. Kontakt och säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling. 2015.

20. Socialstyrelsen. Samordnad statlig kunskapsstyrning inom området psykisk ohälsa. Slutrapport av ett regeringsuppdrag. 2015.
21. Socialstyrelsen. Socialstyrelsens strategiska inriktning 2021–2025. 2021.

Bilaga 1. Förslagen i SOU 2018:37 och Socialstyrelsens förslag

Förslag i SOU 2018:37 Ett centrum för samordning och kunskaps- utveckling ska:	Socialstyrelsens förslag:
Ta fram kunskapsstöd, vägledning och rekommendationer för identifiering av, risk- och behovsbedömning för samt insatser och behandling till personer som utsätter närstående för våld.	Ingår i förslaget.
I samarbete med Kriminalvården och andra relevanta aktörer utveckla och förvalta behandlingsprogram för personer som utsätter närstående för våld.	Ingår inte i förslaget. (Socialstyrelsen ska vid behov och i samverkan med andra initiera utveckling av nya metoder men inte förvalta dem.)
Ansvara för att i samarbete med Kriminalvården och andra relevanta aktörer ta fram en ordning för granskning och godkännande av behandlingsmetoder och behandlingsverksamheter.	Ingår inte i förslaget. (Socialstyrelsen ska ge rekommendationer om metoder och arbetsformer när forskning och beprövad erfarenhet tillåter.)
Ansvara för att erbjuda utbildning av personal som ska använda arbets- och behandlingsmetoderna som godkänts.	Ingår inte i förslaget.
Ansvara för uppföljning och utvärdering av insatser och behandling för våldsutövare samt utveckla metoderna utifrån resultaten av uppföljningen och utvärderingen.	Uppföljning och utvärdering ingår i förslaget. (Se 2 om metodutveckling.)
Följa forskningen på området i Sverige och internationellt och söka samarbeten med lärosäten kring högre utbildning och arbete som för kunskapsläget framåt	Ingår i förslaget.
Med utgångspunkt i Länsstyrelsen Stockholms pilotprojekt se över förutsättningarna för att upprätta en nationell telefonlinje för hjälp och hänvisning till behandling för våldsutövare.	Ingår i förslaget
Samråda och samarbeta med andra kompetenscentra med inriktning på våld i nära relationer samt myndigheter och civilsamhällesorganisationer i övrigt med kompetens på området för att utveckla arbetet på området.	Ingår i förslaget.
I samråd med SKL och andra relevanta aktörer utarbeta en modell för specialiserade mottagningar för våld mot närstående.	Ingår inte i förslaget. (Socialstyrelsen ska ta fram kunskapsstöd om arbetsformer med eller utan rekommendationer.)
Utfärda riktlinjer för utbyte av information mellan myndigheter vid misstanke om våld mot närstående.	Ingår inte i förslaget. (Socialstyrelsen ska ta fram en vägledning om informationsutbyte mellan myndigheter.)